

Тарас Мартыненко

**РЕАКЦИЯ НЕЕВРЕЙСКОГО НАСЕЛЕНИЯ ЛЬВОВА НА ХОЛОКОСТ 1941–1943 ГГ:
СПЕЦИФИКА ПОВЕДЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ГОРОДА.**

В данной статье автор, основываясь на архивных материалах, мемуарах и материалах “устной истории”, раскрывает особенности реакции нееврейского населения Львова на Холокост, акцентируя на урбанистической и региональной специфике. Показывает, что реакция жителей была неоднородной и была обусловлена целым рядом общественно-политических, экономических и психологических факторов, среди которых ведущее место занимала коллективная память о межнациональных отношениях, связанная с личным опытом. Вместе с тем жизнь и поведение рядовых жителей города обуславливалось жесткими рамками политики оккупационного режима. В условиях постоянного страха за собственную жизнь и жизнь родных, а также достаточно высоким уровнем сепарации национальных общин города, любая, даже самая маленькая помощь и поддержка евреям была значительно затруднена.

Ключевые слова: Львов, Холокост, немецкая оккупация, межнациональные отношения, нееврейское населения.

Taras Martynenko

**THE REACTION OF NON-JEWISH POPULATION OF LVIV ON THE HOLOCAUST 1941–
1943: SPECIFICITY OF BEHAVIOR IN THE CITY**

In this article the author, based on archival materials, memoirs, and materials “oral history” reveals the features of the reaction non-Jewish population of Lviv to the Holocaust, focusing on urban and regional specificity. Displays that the reaction of citizens was heterogeneous and caused by a number of socio-political, economic and psychological factors, most important of which was collective memory of the interethnic relations linked with the personal experience. At the same time life and behavior of ordinary citizens were specified by a rigid framework of the occupation regime. In conditions of a permanent fear for their own lives and lives of loved ones, as well as fairly high level of separation of the national groups, any, even the slightest help and support to the Jews has been greatly hampered.

Key words: Lviv, the Holocaust, the German occupation, relations between ethnic groups, non-Jewish population.

УДК 94(477)

Сергій Волянчук

**БОРТЬБА ВІДДІЛІВ УПА ПРОТИ ПОЛЬСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ
ПІД ЧАС НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЇ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ВОЄННОЇ
ОКРУГИ “ЛИСОНЯ” (ДРУГА ПОЛОВИНА 1943 – ПЕРША ПОЛОВИНА 1944 РР.)**

У статті проаналізовано боротьба відділів УПА проти польських військових формувань на території Тернопільської воєнної округи “Лисоня” під час німецької окупації у другій половині 1943 – першій половині 1944 рр. Висвітлено хід польсько-українського протистояння на Тернопільщині

Ключові слова: УПА, ОУН, ВО 3 “Лисоня”, АК, округа.

На початковому етапі Другої світової війни напад німецьких і радянських військ на Польщу українці, які проживали у Галичині та Волині сприйняли як визволення з польського панування та бачили у цьому можливість для відтворення Української держави. Проте, ця можливість на початку війни була знівельована та розвела українців і поляків по протилежних воюючих сторонах.

Проведення дослідження з обраної проблематики зумовлене тим, що на Тернопільщині, на тлі міжнародного протистояння, склалися специфічні суспільно-політичні та військові умови розвитку українського національно-визвольного руху, які у подальшому призвели до взаємного послаблення сил.

Актуальність проблематики ґрунтується на тому, що участь відділів Української Повстанської Армії (далі – УПА) у активних наступальних партизанських акціях виступала важливим чинником і показником у боротьбі за самостійну Українську Державу та у вирішенні польського питання.

Досліджувана проблема має цінне наукове значення, оскільки дає змогу розкрити один з важливіших напрямків боротьби УПА проти польських підпільних партизанських формувань.

Наукова новизна публікації полягає у тому, що на основі різноманітних джерел, зроблено спробу вивчення участі відділів УПА третьої воєнної округи "Лисоня" (далі – ВО 3 "Лисоня") проти Армії Крайової (далі – АК) у рамках, введеного у сучасну історіографію терміну "Другої польсько-української війни".

Останніми роками тема українсько-польських стосунків набуває значного розширення у дослідженнях як українських так і польських учених, проте, окремі аспекти вивчені доволі слабо. Зростання зацікавленості до досліджень, присвячених українсько-польським відносинам у час німецько-радянської війни насамперед пов'язано з попитом суспільства до теми загального висвітлення цих подій та політики умиротворення між двома дружніми народами.

Метою статті є висвітлення боротьби військових підрозділів УПА проти польських військових формувань на території Тернопільської воєнної округи УПА.

Завданням цієї публікації є аналіз військової діяльності підрозділів УПА та реагування на цю проблему місцевих проводів ОУН.

Основа джерельної бази статті складають документи підпільної мережі ОУН та відділів УПА, частина з яких зібрана та опублікована у 20-ому томі нової серії "Літопису УПА" [1], інша ж частина архівних матеріалів зберігаються у Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України) і Галузевого державного архіву Служби Безпеки України (далі – ГДА СБУ). Деякі з них публікуються вперше.

Певні аспекти зазначеної теми висвітлювали дослідники О. Гайдай, Б. Хаварівський, В. Ханас [2], О. Клименко, С. Ткачов [3–5], Г. Мотика [6–7], І. Ільюшин [8], Ю. Телеховський [9], В. В'ятрович [10] та інші. Зокрема, останнім упорядковано двотомну збірку документів українського підпілля про польсько-українські стосунки під час Другої польсько-української війни. Значна частина цих документів і матеріалів є витягами зі звітів УПА, підпілля ОУН та стосується Тернопільщини [11–12].

Із розбудовою військових підрозділів Української Народної Самооборони (далі – УНС), передвісника УПА у Галичині на весні та влітку 1943 р. крайовий провід Західних Українських Земель (далі – ЗУЗ) ОУН, на відміну від території Волині, регулював та контролював ситуацію. На ЗУЗ становище ОУН суттєво відрізнялося від волинського, тому що тут німецький окупаційний режим був значно м'якший і не викликав стихійного спротиву населення. Також у Галичині позиції ОУН були значно сильнішими, оскільки не мали сильної опозиції на зразок загонів Т. Бульби чи повстанських підрозділів ОУН мельниківців. Проте, як і на Волині, так і у Галичині, ситуацію докорінно змінили диверсійні загоны радянської армії – партизани. Зокрема, поява партизанського з'єднання під командуванням Сидора Ковпака значно активізувала діяльність польського та українського підпілля [11, с. 106–108].

Підготовлений українськими підпільниками звіт про ситуацію у Галичині за серпень 1943 р., від 10 вересня 1943 р., подає низку польських політичних організацій та їх збройних відділів, які діяли зокрема і на території Тернопільської області. У ньому повідомлялося про те, що польські партизани у Швейківському лісі біля с. Затурин Підгаєцького району розмістили свій табір та мають контакт із сусідніми селами. Табір на 200 осіб містився також у лісах біля сіл Пужники і Комарівка Монастириського та Буцацького району відповідно. Польський партизанський загін спільно з єврейським відділом активно діяв у околицях с. Ганачів Перемишлянського району [13, арк. 71]. Активно діяли польські структури і в інших повітах Тернопільської області ОУН.

Загалом, структура поділу польського підпілля на території Тернопільської області мала 4 інспекторати, що відповідали приблизним поділам округ дистрикту "Галичина" – Бережанський, Чортківський, Тернопільський та Золочівський. Кожен інспекторат складався із 4–5 обвудів і дорівнював адміністративному району. У Тернопільському інспектораті станом на кінець літа 1943 р. діяло 3 компанії (сотні) АК – "Хробрі I", "Хробрі II" та "Хробрі III". Чортківський або південний інспекторат на початку осені 1943 р. мав у своєму підпорядкуванні 5 компаній та два окремих плютони (чоти), а на початок 1944 р. розгортався до 10 компаній [2, с. 10, 14].

Таким чином, існування та діяльність польського підпілля з його збройними формуваннями стимулювало та було однією з причин утворення вишкільних груп ОУН, підрозділів УНС, а згодом і відділів УПА. Згідно зі спогадами командира УНС в Тернопільській області, згодом Тернопільської ВО 3 "Лисоня" Омеляна Польового, станом на початок 1944 р. у Бережанській, Чортківській та Тернопільській округах ОУН функціонувало шість сотень УПА, а ще дві перебували на стадії формування [14, с. 29].

Наказом крайового проводу ОУН ЗУЗ ч. 1 від 27 жовтня 1943 р. з приводу антипольських акцій обласним, окружним та повітовим проводам зазначалося: "Категорично припинити всякі протипольські виступи й акції, що являються відхиленням від політичної лінії Організації, та не виєлімінують, а посиджують проти нас другорядний фронт боротьби. Ініціювання і виконання

зборонених актів трактуватиму, як саботаж і провалювання політики ОУН, а винувників каратиму по законам найвищого революційного порядку. Виймок становлять спецвідділи, що в індивідуальних випадках стосують заходи ліквідації і то тільки за попередньою апробатою Краєвого Провідника” [15, арк. 24].

Протистояння АК, як підпільній пропольській силі та УПА, як репрезентанта українського народу на етнічних територіях, досягло свого апогею на терені ВО 3 “Лисоня” з наближенням німецько-радянського фронту на початку 1944 р. У цей час польське підпілля ув’язалося в боротьбу з українцями настільки, що їх основне завдання – боротьба проти окупаційної влади відійшло на другий план та проводилося настільки неорганізовано, що можна вважати, що поляки змінили акценти боротьби у визначенні головного ворога. Коли підпілля й проводило якісь акції, то вони мали яскраво виражений антиукраїнський контекст. Операції проводилися лише у тих місцевостях, де була значна концентрація українського населення і планувалися так, щоб німецькі окупанти сприйняли дії поляків за дії українців. Наслідком таких акцій були часті розстріли німцями невинного українського населення, переважно інтелігенції та винищення цілих сіл [2, с. 33–34].

Відповідно збройні формування українців, боївки ОУН та підрозділи УПА, розпочали проводити відплатні чи превентивні акції проти польського підпілля, а відтак і польського населення, яке становило політичну, мобілізаційну і господарську базу для польських збройних сил, які виступали проти українського самостійницького руху. Також підпілля ОУН в кінці 1943 р. почало активно втягувати у польсько-українське протистояння українську допоміжну поліцію, проводячи з нею навіть спільні дії. [4, с. 287–288].

Активні партизанські наступальні операції УПА на збройні осередки АК значно активізувалися, коли польське підпілля почало проводити акції на українські села та співпрацювати з радянськими партизанськими загонами. Так військові формування поляків з кінця 1943 р. нападали на хутір Хатки біля с. Плебанівка Тереховлянського району – 19 жовтня 1943 р., с. Стриївка Збараського району – 21 жовтня 1943 р., колонію Жорницька біля с. Лісники Бережанського району – 3 квітня 1944 р., напад на жителів с. Соколів Тереховлянського району – 16 січня 1943 р., с. Гнила Перемишлянського району – 25 березня 1944 р. та ін. [16, арк. 158, 209; 17, с. 970].

Варто відзначити, що у Тернопільській області ОУН протистоянням з польським підпіллям займалася мережа ОУН, а відплатні чи превентивні акції проводили теренові боївки ОУН та Служба Безпеки (далі – СБ), а у деяких випадках до акцій залучалися відділи УПА. Найбільші бої відділи УПА вели у Бережанській окрузі, зокрема за осередок польських збройних формувань у с. Ганачів Перемишлянського району. Тут впродовж лютого-квітня 1944 р. у боях з АК брали участь окремі підрозділи із сотень “Сіроманці”, “Орли”, “Рубачі” та “Буйні” [1, с. 52–53]. Вважаємо за потрібне розглянути випадок із с. Ганачів більш детально, оскільки у сучасній історіографії події довкола цього села обростають різноманітними міфами. Згідно з повідомленнями підпілля ОУН, польські партизани у кількості 200 осіб влітку 1943 р. діяли проти українців в околицях сіл Ганачів і Свірж Перемишлянського району, де мали свій табір. Спільно з ними діяв єврейський підрозділ у кількості 60 стрільців. У січні 1944 р. поляки у с. Ганачів приймали групу радянських партизанів із загону полковника Дмитра Медведєва. У березні 1944 р. у селі, біля костелу, зведено бункери, які огорожувалися колючим дротом [8, с. 284; 11, с. 286, 338, 487, 689; 17, с. 934–935]. Сотня “Сіроманці” 3 лютого 1944 р., а у “березні 1944 р. спільно з однією чотою сотні “Орли” проводила акції на с. Ганачів, проте вони результату не дали [18, с. 611; 19, с. 482]. Так, 10 квітня 1944 р. командир “Яструб” (Дмитро Карпенко) на чолі сотень “Сіроманці”, “Рубачі” та чоти з сотні “Буйні” провів наступ на підрозділ АК у цьому селі. Згідно з “Хронікою сотні “Буйних” село оточили “... і на знак червоної ракети почали наступ. Поляки, видно, були приготовані на це, бо, коли наша розстрільня показала під селом, відкрили по ній сильний вогонь. Незважаючи на те, наші чоти атакували зі всіх сторін. Вкоротці поляки побачили, що не встояться, почали розбігатись, одні до костела, а інші до льохів. Щойно тоді почалась погоня за ними і чистка. У висліді цієї акції спалене майже ціле село. Залишилася тільки мала частина. Усіх бандитів стрінула заслужена кара. Хто пробував утікати з села, йому загороджували дорогу наші застави. Не здобутий залишився костел, в якому частина поляків забарикадувалась і відстрілювалась ...” [20, с. 404]. Втрати відділів УПА, згідно з хронікою, були мінімальними – 1 з “Сіроманців” вбитий та 1 легко поранений із “Буйних” [6, с. 158; 20, с. 404]. Проте, варто зазначити, що втрати можуть не відповідати дійсності та бути занижені. Отже, підрозділ АК не був знешкоджений УПА. Згодом, 2 травня 1944 р., німецькі війська провели паціфікацію цього села та остаточно ліквідували відділ АК [6, с. 159].

Сотня “Сіроманці” також брала участь в акціях на польські села у Рогатинському повіті – на с. Людвиківка біля Бурштина Галицького району – 17 лютого, Мелну і Підкамін Рогатинського району – 19 лютого. Сотня “Орли” провела акцію на с. Фрага Рогатинського району – 19 лютого 1944 р. [21, арк. 43–44]. А у квітні 1944 р. “Орли” спільно з повітовою боївкою СБ ОУН у Перемишлянському районі атакували села Біла – 1 квітня, Жидовичі (сучасне – с. Розсохи) – 14

квітня, Глібовичі – 30 квітня та ін. [22, с. 615–616]. У Бучацькому повіті Чортківської округи антипольські акції провела сотня "Сірі Вовки" на сс.. Коростятин (сучасне – с. Криниця) – 28 лютого та Стара Гута (сучасне – с. Завадівка) Монастириського району на початку березня 1944 р. [6, с. 156; 3, с. 84]. Варто зазначити, що до антипольських акцій УПА німецька адміністрація ставилася байдуже, особливо це стало помітно з наближенням німецько-радянського фронту. Так, після акцій на села Коростятин та Гути Старої, німці приїхали оглянути їх, набрали повні сани курей та відїхали [23, арк. 48].

У дорученні окружного провідника ОУН Чортківщини "Енея" (ч. 1) від 24 лютого 1944 р. повітовим проводам зазначалося: "Переводячи відплатні акції на поляках звертаю ще раз увагу на те, що жінок та дітей вбивати не вільно. Не вільно теж калічити – втинати руки, ноги, носи і т. д. За свідоме переступлення цього наказу каратиметься дуже строго. Стисло придержуватися інструкцій – вдаряти там де це найбільше доцільно – не випускати керми з рук, не допустити, щоб вулиця гуляла на наше конто. Акціями кермувати. Панувати над ситуацією. Після проведення відплатних акцій вислати негайно протоколи, оперті на докладних даних (чому і за що дану акцію переведено)..." [15, арк. 78–79].

Слід зазначити, що командування УПА та провід ОУН робив усе для того, щоб контролювати ситуацію і не допускати ініціативи окремих командирів чи провідників щодо вирішення польського питання. Так, антипольська скерованість, ймовірно, стало однією з причин того, що у березні 1944 р. розформовано курінь "Гонти" (Іван Питльований). Провідник ОУН Зборівського повіту "Мур" (Петро Романів) звітував, що штаб куреня "Гонти", провівши переговори з представниками німецької військової розвідки, домовився про проведення спільних проти польських акцій [24, с. 612–613].

У Тернопільській окрузі до поляків видавалися листівки, у яких пропонувалося припинити співпрацю з німецькою адміністрацією та радянськими партизанами. Так, у "Пересторозі польському населенню с. Таврова і до околичних сіл" від 11 березня 1944 р. повідомлялося: "В останніх тижнях запримічено тісну співпрацю польського населення з більшовицькими партизанами, агентами і Червоною армією (Тернопільщина, Збараж с. Садки б. Чорткова). З другої сторони з німецькими окупантами і при допомозі доносів стараються нищити українців. Кілька разів перестерігали ми польське населення, щоб воно вплинуло на своїх політичних керманів... Всі наші заходи осталися на нічім. Щоб... опам'ятати... польських політиків, доконуємо акт відплати. Зазначаємо, що не допустимо до того, щоб на нашій землі гуляли польські варшавяки-імперіалісти, нищили наші села, майно, народ. Ми визнаємо боротьбу поляків за незалежну Польщу, але на її рідних землях. Тому дораджуємо полякам йти рятувати польський народ на етнографічних землях... і там боротися за свої права..." [16, арк. 93]. Подібна пересторога у вигляді "комуніката" адресувалася 10 лютого 1944 р. польському населенню с. Грабівці Борщівського повіту за арешт українців 10 листопада 1943 р. [16, арк. 219].

У інструкції організаційної референтури крайового проводу ОУН ЗУЗ від 5 травня 1944 р., надісланій обласним проводом Тернопільщини у Перемишлянський повіт, щодо проведення антипольських акцій в Галичині зазначалося: "З огляду на офіційну поставу польського уряду в справі співпраці з совітами, треба поляків з наших земель усувати. Прошу це так розуміти: Давати польському населенню доручення до кількох днів випровадитися на корінні польські землі. Коли воно не виконає цього, тоді слати боївки, які мужчин будуть ліквідувати, а хати і майно палити (розбирати). Ще раз звертаю при цьому увагу на то, щоби поляків закликати до покинення земель, а доперва опісля ліквідувати, а не навпаки. (Прошу на це звернути спеціальну увагу). Зокрема проганяти з мішаних сіл тих поляків, що не мають тенденції засимілюватися. За те не рухати тих, що мають українські родини і особливо не тяготіють до поляків, а держаться тільки релігією. Експісійні доручення можна дати листівками (льокальними) без нашого офіційного підпису. В них підчеркнути поставу польського уряду і населення на теренах, занятих більшовиками..." [25, арк. 53]. Тернопільський обласний провід для поляків видав 1200 штук листівок "Польському населенню Західно-Українських Земель до відома!" [16, арк. 94].

Проблема польсько-українських взаємин обговорювалася і на Великому Зборі Української Головної Визвольної Ради (далі – УГВР) у липні 1944 р., на якому "Лозовський" (Роман Шухевич), виступаючи перед учасниками збору щодо польського питання констатував: "...На западно-українських землях в Галичії польские подпольные организации не действовали против немцев, но всецело шли против украинцев, подготавливая изменение власти в Галичії. Все разговоры к тому, чтобы нас обмануть. Удар по польским подпольным организациям начался ликвидацией польских вооруженных организаций и в первую очередь их верхушки. В Галичине (Галич) были проведены ответные меры за удар по самостийному движению. С апреля месяца 1944 года, когда польское правительство начало сотрудничать с большевиками (северная Тернопольщина, Збаращина, где не было никаких действий), поляки пошли на провокацию против украинцев.

Командование УПА отдало распоряжение выселить поляков, если сами не переселятся. Удары продолжают...” [26, с. 460].

Фіксування німецько-радянської фронтової лінії у березні-квітні 1944 р. між річками Серет і Стрипа, та подальша її стабілізація упродовж травня-липня цього ж року призвели до зменшення масштабів українсько-польського протистояння. У німецькій зоні окупації польські та українські формування, що знаходилися у тилу німецьких військ, зайняли вичікувальну позицію. Військовий штаб воєнної округи віддав накази щодо ліквідації активних польських населених пунктів – осередків АК лише з початком радянського наступу на фронті. Так, сотні “Орли” та “Сірі вовки” перед переходом фронту в липні 1944 р. отримала завдання знищити польське містечко Свірж Перемишлянського району, “...щоб після приходу більшовиків ляхи не карали українське населення...”. Згідно зі звітів сотень, це завдання виконали німці: “...За те, що ляхи з більшовицькими парашутистами обстрілювали німецькі авта на шляху – німецькі літаки й піхота знищили Свірж майже зовсім...” [27, с. 470; 28, с. 538].

Перед переходом німецько-радянської фронтової лінії курінь (сотні “Холодноярці”, “Буйні” та “Рубачі”) командира “Бондаренка” (Володимира Якубовського), від командування воєнної округи отримав завдання провести акцію на с. Луковець (сучасні – села Луковець-Журівський і Луковець-Вишнівський) Рогатинського району, де базувався та проводив антиукраїнські акції потужний відділ АК [8, с. 300–301; 29, с. 71; 30, с. 554]. Наразі із виявлених документів не можливо встановити чи була проведена воєнна операція проти підрозділу АК. Так, у “Хроніці сотні “Холодноярці” повідомляється, що: “...ціллю... було розігнати кубла польсько-більшовицьких банд в с. Лукавці Букачівського р-ну... тому, що коло с. Лукавець квартирувало багато німців, курінь оминув село і подався за Дністер...” [30, с. 554].

З радянською окупацією території ВО З “Лисоня” польське підпілля, що діяло на цих теренах, виступило разом із новою окупаційною владою проти відділів УПА та ОУН, офіційно вступаючи у створені НКВС винищувальні батальйони та групи самооборони. Ця співпраця змусила провідників ОУН та командирів УПА самостійно вирішувати питання боротьби із польськими військовими формуваннями [1, с. 60–61].

Таким чином, у статті висвітлено польсько-українське протистояння під час німецької окупації на території Тернопільської області ОУН, де проводили свою діяльність відділи УПА ВО З “Лисоня”. Значне загострення конфлікту між двома сторонами відбулося з приходом на терени Тернопільщини радянських партизанів та наближенням німецько-радянського фронту в лютому 1944 р. Стабілізація фронтової лінії на Тернопільщині призвела до зменшення масштабів українсько-польського протистояння, проте, з повною радянською окупацією польське підпілля виступило спільно із окупаційною владою проти відділів УПА та ОУН, розв’язавши новий етап польсько-української війни.

Список використаних джерел

1. Літопис УПА. Нова серія. – Т. 20: Воєнна округа УПА “Лисоня”. 1943–1952. Документи і матеріали / [упор. С. Воляннюк]. – Київ – Торонто, 2012. – 848 с. 2. Гайдай О., Хаварівський Б., Ханас В. Хто пожав “Бурю?” Армія Крайова на Тернопіллі 1941–1945 рр. / О. Гайдай, Б. Хаварівський, В. Ханас. – Тернопіль, 1996. – 176 с. 3. Клименко О. Українці в поліції в дистрикті “Галичина” (Чортківський округ): німецький окупаційний режим в південних районах Тернопільщини у 1941–1944 рр. / О. Клименко, С. Ткачов. – Харків, 2012. – 288 с. 4. Клименко О. Українці в поліції в дистрикті “Галичина” (Тернопільський округ): німецький окупаційний режим в Тернополі та околицях у 1941–1944 рр. / О. Клименко, С. Ткачов. – Харків, 2012. – 600 с. 5. Ткачов С. Польсько-український трансфер населення 1944–1946 рр. Виселення поляків з Тернопілля / С. Такачов. – Тернопіль, 1997. – 216 с. 6. Мотика І. Від Волинської різанини до операції “Вісла”. Польсько-український конфлікт 1943–1947 рр./ М. Гжегож. – К., 2013. – 360 с. 7. Мотика І. Українська партизанка 1942–1960. Діяльність Організації Українських Націоналістів і Української Повстанської Армії. – Варшава: Ритм, 2006. – 720 с. 8. Льюшин І. Українська Повстанська Армія і Армія Крайова. Протистояння в західній Україні (1939–1945 рр.) / І. Льюшин. – Київ, 2009. – 399 с. 9. Телеховський Ю. Українсько-польські відносини: деякі факти та міркування щодо об’єктивної оцінки минулого / Ю. Телеховський // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – № 2 (17). – 2001. – С. 1–6. 10. В’ятрович В. Друга польсько-українська війна. 1942–1947 / В. В’ятрович. – Київ, 2011. – 288 с. 11. Польсько-українські стосунки в 1942–1947 роках у документах ОУН та УПА: у 2 т. / [Відп. ред. та упоряд. В. В’ятрович]. – Т.1. Війна під час війни. 1942–1945. – Львів, 2011. – 792 с. 12. Польсько-українські стосунки в 1942–1947 роках у документах ОУН та УПА: у 2 т. / [Відп. ред. та упоряд. В. В’ятрович]. – Т.1. Війна після війни. 1942–1945. – Львів, 2011. – 576 с. 13. ГДА СБУ, ф. 13, спр. 376, т. 71, арк. 71. 14. Воляннюк С. Омелян Польовий – “Остап” / С. Воляннюк. – Торонто-Львів: Літопис УПА, 2013. – 128 с. 15. ГДА СБУ, ф. 13, спр. 376, т. 28, арк. 24, 78–79. 16. ГДА СБУ, ф. 13, спр. 376, т. 34, арк. 93–219. 17. Поляки і українці між двома тоталітарними системами. 1942–1945. – Т. 4. – Ч. 2. – Варшава-Київ, 2005. – 1512 с. 18. Звіт про діяльність відділів УПА за лютий 1944 р. у Бережанській окрузі // Літопис УПА. Нова серія. – Т. 20: Воєнна округа УПА “Лисоня”. 1943–1952. Документи і матеріали / [упор. С. Воляннюк]. – Київ-Торонто, 2012. – С. 611. 19. Хроніка сотні “Сіроманці” // Літопис УПА. Нова серія. – Т. 12: Воєнна Округа “Буг” 1943–1952. Документи і матеріали.

Книга 1 / [упор. В. Мороз, О. Вовк]. – Київ-Торонто, 2008. – С. 475–510. 20. Хроніка сотні "Буйні" // Літопис УПА. Нова серія. – Т. 20: Воєнна округа УПА "Лисоня". 1943–1952. Документи і матеріали / [упор. С. Воляннюк]. – Київ – Торонто, 2012. – С. 391–441. 21. ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, спр. 66, арк. 43–44. 22. Протокол у справі відплатних акцій на поляків у повіті Перемишляни // Літопис УПА. Нова серія. – Т. 20: Воєнна округа УПА "Лисоня". 1943–1952. Документи і матеріали / [упор. С. Воляннюк]. – Київ-Торонто, 2012. – С. 615–616. 23. ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 35, арк. 48. 24. Протокол Переговорів з військовими частинами Вермахту // Літопис УПА. Нова серія. – Т. 20: Воєнна округа УПА "Лисоня". 1943–1952. Документи і матеріали / [упор. С. Воляннюк]. – Київ-Торонто, 2012. – С. 612–613. 25. ЦДАВО України, ф. 3833, оп. 2, спр. 3, арк. 53. 26. Літопис Української Повстанської Армії. – Т. 26: Українська Головна Визвольна Рада. Документи, офіційні публікації, матеріали. Книга 4: Документи і спогади / [упор. Є. Штендера]. – Торонто-Львів. 2001. – 658 с. 27. Звіт про перехід фронту сотні "Орли" // Літопис УПА. Нова серія. – Т. 20: Воєнна округа УПА "Лисоня". 1943–1952. Документи і матеріали / [упор. С. Воляннюк]. – Київ – Торонто, 2012. – С. 470–471. 28. Звіт про перехід фронту сотні "Сірі Вовки" // Літопис УПА. Нова серія. – Т. 20: Воєнна округа УПА "Лисоня". 1943–1952. Документи і матеріали / [упор. С. Воляннюк]. – Київ – Торонто, 2012. – С. 538–539. 29. УПА – Зах[ід] на третьому етапі // Літопис Української Повстанської Армії. – Т. 33: Тактичний Відтинок УПА 26-ий "Лемко": Лемківщина і Перемищина (Документи і матеріали) / [упор. П. Потічний та І. Лико]. – Торонто-Львів. 2001. – С. 31–83. 30. Хроніка сотні "Холоднярці" // Літопис УПА. Нова серія. – Т. 20: Воєнна округа УПА "Лисоня". 1943–1952. Документи і матеріали / [упор. С. Воляннюк]. – Київ-Торонто, 2012. – С. 552–566.

Сергей Воляннюк

БОРЬБА ОТДЕЛОВ УПА ПРОТИВ ПОЛЬСКИХ ВОЕННЫХ ФОРМИРОВАНИЙ ВО ВРЕМЯ НЕМЕЦКОЙ ОККУПАЦИИ НА ТЕРРИТОРИИ ТЕРНОПОЛЬСКОЙ ВОЕННОЙ ОКРУГИ "ЛЫСОНЯ" (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА 1943 – ПЕРВАЯ ПОЛОВИНА 1944 Г.)

В статтє проанализированы участие отделов УПА против польских военных формирований на территории Тернопольской военной округа "Лысоня" во время немецкой оккупации во второй половине 1943 – первой половине 1944 гг. Освещены ход польско-украинского противостояния на Тернопольщине

Ключевые слова: УПА, ОУН, ВО 3 "Лысоня", АК, инспекторат, округа.

Serhii Volianiuk

THE STRUGGLE OF UPA DIVISIONS AGAINST POLISH MILITARY FORMATIONS DURING THE GERMAN OCCUPATION IN THE TERRITORY OF TERNOPIL MILITARY OKRUHA "LYSONIA" (SECOND HALF 1943 – FIRST HALF OF 1944)

The article analyzes the participation UPA against the Polish military formations in the Ternopil military districts "Lysonia" during the German occupation in the second half of 1943 – the first half of 1944. The course of the Polish-Ukrainian conflict in Ternopil is also noticed there

Key words: UPA, OUN, VO 3 "Lysonia", AK, inspectorate, okruha.